

Кирило Олександрович ЧЕРЕВКО,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3384-8388>

ПИЯЦТВО ЯК ФОНОВЕ ЯВИЩЕ, ЩО ОБУМОВЛЮЄ ІСНУВАННЯ НЕОБЕРЕЖНИХ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНИМИ ПРИГОДАМИ

Злочини, вчинювані з необережності, є частиною загальної злочинності, самостійним елементом її структури. Як соціально-правове явище необережна злочинність досить поширена і небезпечна. Відповідно до кримінального законодавства України (Кримінальний кодекс України), необережність, як одна з форм вини, припускає: по-перше, злочинну самовпевненість винного (якщо особа передбачала можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), але легковажно розраховувала на їх відвернення); по-друге, злочинну недбалість (якщо особа не передбачала можливості настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), хоча повинна була і могла їх передбачити) (ст. 25 КК України) [1]. Необережна форма вини є підставою для визнання вчиненого злочину необережним. Крім того, таким злочином у кримінологічному сенсі є і умисно вчинене суспільно небезпечне діяння, тяжкі наслідки якого не охоплювалися умислом винного і настали за наявності у відношенні до них необережної форми вини (злочин, з так званою подвійною (змішаною) формою вини). «Необережна злочинність є складовою частиною загальної злочинності і містить сукупність передбачених чинним кримінальним законодавством злочинів, вчинених у результаті злочинної самовпевненості чи злочинної недбалості» [2].

Психологічна картина необережності має глибоке соціальне коріння. Вона тісно пов'язана з установками, поглядами й принципами особистості – її соціальною позицією. Неуважність і легкодумство, що проявилися у необережному заподіянні шкоди суспільним інтересам, охоронюваним законом, кореняться в недостатній значимості цих інтересів для винного, а звідси – у недостатньо уважному до них відношенні. Тому необережність, як і умисел, є проявом негативного відношення особи до інтересів суспільства.

У загальній структурі злочинності необережна за останні 5 років становить приблизно 3–5 %. Можна віднести такі склади злочинів, передбачених Кримінальним кодексом України, що відносяться до необережних: статті 119, 128, 130, 131, 133, 196, 197, 264, 267, 270, 271, 272, 273, 275, 276, 286, 287, 320, 326, 367, 419, 425. Так в 2017 році було вчинено 523911 кримінальних правопорушень, з них 14993 вчинених з необережності, що складає 3 %. Структура необережних злочинів така: порушення правил безпеки дорожнього руху й експлуатації транспорту – до 69 %, службова недбалість – близько 11,8 %, порушення законодавства в сфері безпеки виробництва та охорони праці – 10,6 %, необережні злочини проти особи – 6,3 %.

З урахуванням викладеного, доцільно виділяти види необережної злочинної поведінки, пов'язані з:

- порушенням правил безпеки використання машин і механізмів;
- проведення робіт, що вимагають особливої обережності;
- безпеки експлуатації транспортних засобів;
- безпеки при виробництві й передачі енергії, транспортуванні і зберіганні енергоносіїв;
- екологічної безпеки; медичної безпеки;
- побутової безпеки;
- безпеки виконання посадових і професійних обов'язків;
- майнової безпеки [3].

Перелічені вище фактори дають підстави для вивчення та розгляду проблеми необережної злочинності. Під необережною злочинністю прийнято розуміти сукупність усіх необережних злочинів, вчинених на певній території за певний період часу.

Необережна злочинність, як відносно масове соціально-правове явище, склалася у середині ХХ ст., у період науково-технічної революції. Кількість таких злочинів і особливо масштаби заподіяваної ними шкоди мають тенденцію до постійного зростання. Людині усе важче стає управляти створеними нею технічними засобами, а особливо тими, що відносяться до джерел підвищеної небезпеки, і підтримувати їх у безпечному стані.

Згідно з даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, в результаті дорожньо-транспортних пригод у світі щорічно гине близько 1,25 млн чоловік.), передає прес-служба організації. Щорічні збитки від дорожньо-транспортних подій (далі – ДТП) становлять майже 3 % світового валового доходу. За прогнозом Всесвітньої організації охорони здоров'я, в 2020 році, якщо не вжити заходів, смертність від ДТП вийде на третє місце після серцево-судинних захворювань і важких стресів.

Протягом минулого року в Україні сталося близько 102 тис. ДТП, при цьому 1996 тис. осіб загинуло, біля 21557 тисяч отримали травми різного ступеня тяжкості. Кожні 20 хвилин в Україні відбувається ДТП, а кожні три години гине людина. В середньому за добу в ДТП гине 5–6 і отримує травми різного ступеню тяжкості – понад 60 осіб. В Україні відносна кількість загиблих в ДТП в кілька разів більша, ніж в країнах Євросоюзу, США. Ціна порушень правил дорожнього руху в Україні за найскромнішими підрахунками сягає мільйонів доларів США на рік.

До дорожньо-транспортних злочинів належать: порушення правил дорожнього руху та експлуатації транспортних засобів (ст. 286 КК України); випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних за-

собів (ст. 287 КК України); порушення правил, норм і стандартів, що стосуються убезпечення дорожнього руху (ст. 288 КК України); порушення пішоходом, велосипедистом, ізовим, ремонтником тощо правил, які забезпечують безпечну роботу автотранспорту (ст. 291 КК України).

Судова практика показує, що переважна більшість всіх дорожньо-транспортних випадків стається з вини водіїв. Усі причини й умови, що призводять до дорожньо-транспортних злочинів, доцільно поділити на такі блоки: 1) дії та стан водія; 2) дії та стан пішоходів і пасажирів транспорту; 3) технічний стан транспортного засобу; 4) стан дороги й метеорологічні умови. До основних факторів, які пов'язані з особою водія, належать: керування транспортним засобом у стані алкогольного сп'яніння; порушення приписів Правил дорожнього руху, що стосуються керування транспортним засобом (перевищення швидкості руху, припустимої в конкретній ситуації, а також неправильна оцінка дорожньої ситуації та несвоєчасно вжиті заходи із забезпечення безпеки руху); недосвідченість і неуважність водія; психофізіологічні й інші дані водія (перевтома, хворобливий стан водія); порушення техніки водіння та режиму роботи водіїв автотранспортних засобів.

Під пияцтвом розуміють систематичне, надмірне споживання спиртних напоїв, яке знижує рівень соціальної активності особистості, що негативно позначається на здоров'ї людини, котра споживає алкоголь. Авжеж, надмірне вживання алкоголю приводить до вчинення суспільно – небезпечних правопорушень. Органам місцевого самоврядування та Національній поліції необхідно разом створювати плани реалізації комплексних заходів щодо посилення профілактичного впливу і протидії проявам пияцтва на дорогах та водіями транспортних засобів.

Список бібліографічних посилань

1. Кримінальний кодекс України: станом на 10 січня 2018 року. Харків : Право, 2018. 286 с.
2. Кримінологія: Загальна та Особлива частини : підручник / І. М. Даньшин, В. В. Голіна, М. Ю. Валуйська та ін. ; за заг. ред. В. В. Голіни. Харків : Право, 2014. 440 с.
3. Кримінологія: питання та відповіді / кол. авт.: О. О. Авдеев, А. А. Васильєв та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Харків : Золота миля, 2015. 324 с.

Одержано 18.03.2018